

je seveda, ako jo sami sčistimo. Zdrobimo nekoliko oglja, denimo ga v kako posodo, ki ima spodaj votljino, in vlijmo na nje vodo. Tekla bo skozi oglje in prišla, na drugem koncu popolnoma čista na dan. Na tak način celo iz gnojnice napravimo čisto vodo. Voda je jako potrebna, pa tudi najzdraviša pijača. Ali čista mora biti, brez vseh pritikin in hladna. Merzla kakor tudi gorka je ravno tako škodljiva kot kalna.

O družih pijačah pregovorim le bolj poveršno. Kavno kupimo ali v zernih ali semleto. Ta zerna so pa mnogokrat pobarvana, da imajo lepše lice, semleti kavi je pa dostikrat primešana ječmenova ali ovsena moka, celo oglje. — Še bolj popačen je čaj. Pervič mu je primešanega marsikaj, drugič je pa tudi pobarvan. Niti čaj, niti kava nista posebno priporočati. Ona redita malo človeka. Ako ravno sta vsakdanji živež za ljudi posebno ženskega spola, vendar stori več kruh in mleko, ki sta njima dodana.

(Dalej prih.)

Spominske slike iz svetovne razstave I. 1873.

Načertuje Jos. Levičnik, učenik.

(Dalje.)

Motto: „Človek se uči
Dokler živi.“
Narodna prišlovica.

Osredek obertnijske palače (Industrie-Palast) in sploh vseh razstavnih sgrad ostal bo pod imenom „Rotunde“ zgodovinsko znamenit mende za vse prihodnje čase. Nadvladala je „Rotunde“ s svojo visoko kupljo vse razstavine poslopja, in prav za prav bi bil moral o nji že prej kaj govoriti. Vse vendar ni moglo priti ob enem na versto; bolje pa je enkrat, kot nobenkrat. —

Bral sem (ako se še prav spominjam) pred enkrat, ko se je za razstavo še le snovalo, da bo „Rotunde“ v svoji visokosti prekosila celo kupljo Št. Peterske cerkve v Rimu, pod katero bi, kakor pravijo, lahko stal velikanski zvonik Dunajske Št. Štefanske cerkve. Mogoče, da je bil prvotni projekt res tak; ker so pa pri načertih pozneje marsikaj predelevali, zna biti, da je bilo tudi to modificirano. Škoda! — Prave visokosti je imela „Rotunde“ v vsem skupaj 84 metrov; in ker je bil posredák (Durchmesser) njeni dolg 107 metrov, ni treba v stavbenem oziru človeku biti ravno strokovnjaku, da sprevidi, da se je visokost s širjavedlostjo slabo strinjala. 32 v velikanskem kolobaru pozidanih in jako ukusno ozališanih stebrov podpiralo je konično izpeljano streho rotundino, ki je bila s podstrešino (ruštom) vred vsa iz železja, ter ni to tehtalo nič manj kot, 78.000 stotov. Tako strašansko težo in pri toliki širjavi na kvišku spraviti ni bilo nikakor drugač mogoče, kakor da se podstre-

šino in streho koj pri tleh sestavili in zgotovili, potem pa po mehaniki vse ob enem kvišku dvigovali ter sprot podzidovali. V nasprotju z navadnimi strehami nahajalo se je pri „Rotunde“ tramovje (Balkenwerk) — se vé, da vse železno — na zunanji strani vravnano; notranja stran ostrejša je bila toraj gladka, služila je ob enem za kupljo nad „Rotunde“ ter bila s pozlačenimi angeljskimi slikami in arabeskami čez in čez obilno prenapolnjena in ozališana. Verhunec „Rotunde“ venčan je bil z velikansko lučirno (Kuppellaterne), skoz katero dohajala je od zgoraj dol svitloba na najmenitnejši oddelek razstave, v osredok namreč. V sredini enega zmed omenjenih 32 stebrov nahajale so se stopnice, po katerih se je zamoglo priti verh „Rotunde“, kjer je bilo napravljeno na znotranji strani hodišče, da se je moglo okoli in okoli priti, in je bil od tam hkrati pregled na ves prostor v podnožju, ter na vse izpostavljene reči, ki jih je obsegala „Rotunde“. Priti pa se je moglo po zložnih stopnicah, se ve, da tudi železnih (ki so bile na zunanji strani strehe vravnane), celo gor do lučirne, okoli katere je bilo na zunanji strani hodišče okrog in okrog. Menim, da čč. gg. bravci vganejo, da sem tudi jaz lezel tje gor. Bilo mi je nekaj na tem, da bom še čez kaj let reči mogel, da sem bil tudi jez na najvišjem mestu Dunajske razstavne palače, nekaj pa zato, da sem pregledal polno število razstavnih poslopij, in tudi vžival velikanski razgled, ki se je razgrinjal od ondot očem obiskalčevim. Proti zapadu se je razširjal ogromni Dunaj z neštevilnimi svojimi stavbami, palačami, hišami, zvoniki, kupljami, s vsem svojem blišom in bogastvom; zadej za njim dvigoval se je dvoglavni Golovec (Kahlenberg) z zgodovinskimi svojimi stavbami; vstric njega proti severju pak odpirala se je dolina proti Klosterneuburgu, po kateri se vali velikanska Donova. Severna stran kazala mi je dalje novo strugo Donave, za njo pa se je širilo neizmerno in zgodovinsko znamenito Moravsko polje (Marchfeld) tako dalječ, da sta se strinjala planota in obzorje. Izhodnja stran odpirala mi je razgled proti Ogriji tako dalječ, kakor je nesel vid; proti jugu pak vidil sem kraje, katere sem prevozil potovaje proti Dunaji, in po katerih sem se v malih dnevih nadejal poverniti zopet proti ljubljeni domovini. Zapustivši visoki verhunec rotundine kuplje ozrimo se v duhu zdaj še na stvari, ki so bile pod njo razpostavljene. Ali, moj Bog! kdo bo vse to dostojno popisal? Ravno v rotundinem osredku vzdigoval se je velikanski kamniti vodnjak, enak visokemu prekrasnemu monumentu, in iz njega curlelo je slapim enako neštevilno večjih in manjših vodometnih virov, ter zlivalo vodo v orjaško skalnato medenico, ki je vodnjak oklepala. Ta vodnjak je pozneje, ako prav vem, kupila mestna občina Nemškega Gradca za okinčanje nekega ondotnega terga. Okoli vodnjaka pak je bil razpostavljen cvet dragocenosti in umetniže iz raznih domačih dežel in tudi ptujih deržav. Mnogo zmed tega pospravljeno je

bilo v take prelepe omare, da bi človek kmali ne bil vedel, bi li bolj občudoval nje, ali pa v njih poshranjene in izpostavljene stvari. Stalo je dalje ondi več za igranje popolnoma vravnanih glasno veršičih orgelj; mnogo kamnitih monumentov; prekrasna lopa, od šesterih stebrov podpirana, kar je bilo vse umetno sestavljeno in narejeno iz samih stearinovih sveč; model neke francoske terdnjave, iz samih bakrenih in medeninskih izdelkov narejen i. t. d. Tudi livarna ljubljanskega zvonarja gosp. Samassa-ta je ondi imela med mnogimi stvarmi iz njegove tovarne štiri dobro vbrane zvonove, s katerimi se je vsaki večer dajalo znamenje, ko se je imela razstava zapreti. Sploh morem reči, da „Rotunde“ viditi, je bilo gledati lepoto čez lepoto, umetnijo čez umetnijo: na nobenem sejmu celega sveta menda ni viditi lepših in dragocenejših stvari.

Nič manj kot v „Rotunde“ bilo je znamenito in mikavno stopiti tudi v strojstveno poslopje (Maschinenhalle). Oba ta oddelka rastave kazala sta namreč nekako rivaliteto vseh omikanih narodov za predstvo svojih izdelkov in svojega bistroutnja. Strojstveno poslopje pa je bilo timveč vse pozornosti vredno, ker je na prostoru 800 metrov dolge in 50 metrov široke sgrade stalo neštivilno naredb druga pri drugi, ki so djanjsko kazale, kako stroji nadkriljujejo na preumetni način vedno bolj in bolj rokotvore. Dá, celo naravo dobil je že človek pod svojo oblast, kar je očitvidno svedočil oni stroj, ki je po poti umetnosti napravljajal pri tej priči iz vode — led. Poleg te naredbe ogledoval sem pozorno tovarno, ki je napravljajala iz ilovice opeko in cevi za vodotoče; dalje ono, ki je tkala rute iz bombaževine in ob enem tiskala na nje slike razstavnih poslopij; dalje ono, ki je kovala spominske svetinje z navdarjeno podobo „Rotunde“. Drugi stroj vezel je zopet tako krasno pisane preproge in pletenice, da bi kaj lepšega komaj zgotovila roka naj bolj izurjene umetnice. Zopet naprej gnana je bila voda po mehaniki v kake 3—4 sežnje visoko stoječi vodovod, in prelivala se curkoma slapu enako z mogočno-donečim šumenjem navzdol v priredjeni jarek. Poleg tega nahajalo se je ondi mnogo tehtnic, novošegnegasasilnega orodja, hlaponov in skoraj da bi djal neštivilno taciuh reči, da bi človek moral biti res univerzalni strokovnjak, ako bi hotel vse take naredbe umeti in se v njih iznajti. Res! v strojstvenem poslopji moral je ogledovalec stermeti nad bistroutnostjo človeško, ki se razodeva v sestavi tako razno-verstnih iznajdb.

(Dalje prihodnjič.)